УДК 396:379-34
Маленюк Т.В.[1], Войналович В.П.[2]
[1] канд. наук з фіз. вих. та спорту, доц., доц. каф теорії та методики спорту, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
[2] студ., Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК АЛТИ АТ ФРИЗБІ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Анотація. *У статті розглянуто історичні аспекти розвитку алтимат фризбі як виду спорту у світі та в Україні. Описано процес створення літаючого диску, зародження алтимату в США, хронологію його поширення на інші континенти. Зібрано інформацію про перші українські команди й змагання, наведено перелік досягнень спортсменів з Гостомеля. Запропоновано використання результатів е закладах освіти.*

Ключові слова: *алтимат, фризбі, спорт, історія, Україна*

Abstract. *The article examines the historical aspects of the development of Ultimate Frisbee in the world and Ukraine. The process of creating a flying disc, the emergence of Ultimate in the USA, the chronology of its spread to other continents is described. Information about the first Ukrainian teams and competitions is collected, a list of achievements of athletes from Hostomel is given. The use of the results in educational institutions is proposed.*

Keywords: *ultimate, frisbee, sport, history, Ukraine*

Алтимат фризбі – командний вид спорту з літаючим диском, де очки набираються доведенням диску до залікової зони суперника шляхом його перекидання між гравцями. Переміщатися із диском у руках заборонено. У разі втрати диску (вийшов за межі поля чи впав), володіння ним переходить до протилежної команди. Ігри проводяться у форматі 7 на 7, тривають 90 хвилин або до 15 очок. Ці показники можуть варіюватися й адаптовуватися залежно від виду покриття та рівня змагань. Матчі проводяться на газонному покритті, на пляжі чи у спортивному залі. Необхідний інвентар та обладнання є мінімальними, що робить цей вид спорту простим і доступним серед різних верств населення: пластиковий диск вагою 175 г та діаметром 273 мм. Гра є безконтактною і не передбачає залучення суддів [4].

Історія зародження алтимату починається з 1920-х років у США, коли студенти Єльського університету в Нью-Гейвені штату Коннектикут

розважалися, кидаючи і ловлячи металеву форму для пирогів, що виготовлялася Frisbie Pie Company. Винахідник Волтер Фредерік Моррісон створив першу у світі «літаючу тарілку». У 1946 році виник новий дизайн літаючого диска «WhirloWay», що породило бізнес «PIPICO». У березні 1948 року компанія Southern California Plastics почала виготовляти пластикові кольорові диски «FlyinSaucer». У 1955 році Моррісон винайшов «Pluto Platter», а згодом продав патент компанії Wham-O. Студенти коледжів Східного узбережжя стали використовати назву «фризбі». У 1964 році маркетологи Wham-O змінили дизайн та назвали нові диски «професійними» [5, 7].

Як вид спорту алтимат фризбі з'явився у 1968 році у середній школі Коламбія у місті Мейплвуд, штат Нью-Джерсі. Його засновниками вважаються Джоель Сільвер та Джаред Касс. Називаючи гру «The Ultimate Sports Expirience» («Найкращий спортивний досвід»), скоротили її до «алтимат». Перші змагання команд з алтимату були проведені у 1971 році серед п'яти середніх шкіл Нью-Джерсі. У 1972 році відбувся перший матч між коледжами: Рутгерс проти Прінстон. До середини 70-х років гра стала поширюватися на північному сході США. Перший національний чемпіонат серед коледжів відбувся 25 квітня 1975 року в Єльському університеті. У 1979 році відбувся перший загальний національний чемпіонат у штаті Пенсильванія [3, 6].

На пляжах у Торонто користувалися популярністю інші ігри з літаючим диском: Double Disc Court, Disc Golf, Maximum Time Aloft. У місті Вікторії у 1979 році у Гордж-Парку проводилася перша в Канаді гра з алтимат фризбі. Перший національний чемпіонат Канади відбувся в Оттаві у 1987 році з одним відкритим дивізіоном. Жіночий дивізіон з'явився два роки потому, в 1989 році [6].

З середини 70-х років алтимат почав активно поширюватися за межами Північної Америки. Пітер Блум, Ден «Stork» Роддік та брати Валескес, чемпіони з фристайлу з диском, привезли алтимат до Скандинавії, а згодом і на інший європейський континент, зокрема й до України. Також були візити до Австралії та Японії. Джо Кахоу, Віктор Малафронте та Моніка Лу приблизно в той же час виступали у Японії. У західноєвропейських та азійських країнах почали створюватися федерації літаючих дисків: у Швеції (1974 р.), Японії (1975 р.), Австралії (1976 р.), Бельгії й Австрії (1977 р.), Данії (1978 р.) тощо.

Перший чемпіонат Європи з алтимату відбувся у Парижі у 1980 році. Перший чемпіонат світу відбувся у 1983 році у м. Ґетеборг (Швеції). У 1984 році створили Всесвітню федерацію літаючих дисків. У 1989 році у Німеччині провели перший Клубний чемпіонат світу. У 2001 році алтимат,

разом із диск-гольфом, був включений до медального виду спорту на Всесвітніх іграх в Акіті (Японія). На Всесвітніх іграх 2009 року в Гаосюні (Китайський Тайбей) алтимат перевершив інші види спорту – було продано понад 50 тисяч квитків [3, 6].

Довгий час точилися дискусії щодо використання суддів, адже унікальною ознакою цього спорту є філософія: «Дух гри» – самосуддівство, моральність і контроль. Перша офіційна згадка про «Дух гри» з'явилася у 1978 році у сьомому виданні правил алтимату, що були написані Ірвом Калбом, Кеннеді та Роддіком за підтримки Ultimate Players Committee.

80-ті роки стали для Алтимату символом кризи моральності, коли гравці використовували девіз — «перемога за будь-яку ціну», що суперечило ідеям самоконтролю, закладеним у правилах. Це явище змусило ввести суддів у гру. Вперше вони були задіяні у фіналі національного чемпіонату Корнелл-Санта-Барбара у 1978 році, в іграх національного чемпіонату UPA у 1980 році в Атланті та у 1983 році у Новому Орлеані.

На початку 90-х існувала система навчання суддів з алтимату: «Certified Observer Pool». У фіналі жіночого дивізіону між «Lady Godiva» та «Maine-iacs» стався суперечливий фол і за рішенням суддів команда «Godiva» отримала переможну перевагу. У 1999 році було остаточно впроваджено суддів як нейтральних спостерігачів, які контролюють гру, не впливаючи на перебіг матчів, а суперечки вирішуються безпосередньо гравцями [8].

Виникли інші різновиди алтимату: 1) пляжний, 2) зальний, 3) 5 на 5, 4) 4 на 4. Залежно від виду алтимату змінюються вимоги щодо розмірів поля, ігрового часу та кількості необхідних для перемоги очок.

У 2015 році алтимат був визнаний Міжнародним олімпійським комітетом, хоча і не включений у програму літніх Олімпійських ігор [6].

Зараз світовий алтимат налічує понад 100 тисяч учасників, у більш ніж 50 країнах світу.

В Україні у 1995 році з'явилася команда «Meltdown», що складалася з американських іммігрантів, які проживали у м. Києві. На її основі у 2005 році виникла перша українська команда «Gigolo». 18 травня 2006 року засновано «Київську асоціацію гравців фризбі». У серпні 2006 року було проведено перший в Україні офіційний турнір «Капелюх на Дніпрі», в якому також брали участь гравці з Європи. Виникла перша в Україні жіноча команда «Дикі Кралі». У жовтні 2006 року проведено Відкритий чемпіонат України з алтимату [2, 3].

У 2007 році Віктор Католик заснував першу львівську команду «Wild West». Паралельно розвивалась команда «Red Lions» на базі

Львівського національного університету імені Івана Франка. До 2010 року команди з алтимату вже були у Києві, Львові, Луцьку, Івано-Франківську, Тернополі, Рівному, Харкові, Севастополі, Запоріжжі та інших містах України.

8 липня 2013 року Всесвітня федерація літаючих дисків присвоїла статус постійного члена Українській федерації літаючих дисків, а 30 березня 2016 року алтимат був офіційно зареєстрований як вид спорту в Україні. Наразі існує близько двадцяти українських клубів з алтимату. Щороку проводиться до десяти змагань національного рівня, а збірна команда України регулярно виступає на міжнародних турнірах [1-3].

Однією з нещодавно створених команд України є «Sky Force» у м. Гостомель. Команда заснована 11 липня 2023 року Сергієм Конюхом, який у минулому займався алтиматом у м. Запоріжжя. На національних турнірах команда регулярно виставляє склади у відкритому та жіночому дивізіонах. Гравці беруть участь у змаганнях за кордоном (Латвія, Швеція) та виступають за національну збірну упродовж двадцяти років. У 2025 році Ярослав Гордієнко зі «Sky Force» отримав нагороду «Премія Хаммер» у номінації «Найкращий молодий гравець року». У складі команди два спортсмени з кваліфікацією кандидата у майстри спорту України з літаючим диском: Микола Рєвтов та Єремія Отуоньє.

Таким чином, алтимат, як вид спорту, має цікаву й багату історію. Аналіз науково-методичної літератури показав, що станом на 2026 рік не існує єдиного інформаційного джерела стосовно зародження та розвитку алтимат фризбі в Україні. На нашу думку, пошук, збір, аналіз та впорядкування даних про історію становлення та розвитку алтимат фризбі в Україні сприятимуть поширенню даного виду спорту (його осередків, інформації про гравців, особливостей тренувального процесу та спортивної підготовки загалом).

Результати дослідження можуть бути рекомендовані до використання у закладах середньої освіти під час вивчення варіативного модуля фізичної культури «Алтимат фризбі» для підвищення рівня теоретичної підготовленості учнів стосовно зародження, становлення та розвитку даного виду спорту в Україні та у світі. Адже, у співпраці з Інститутом підвищення змісту освіти тренери Федерації літаючих дисків створили методичні посібники, навчальні програми та варіативні модулі для учнів 5-11 класів закладів загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Алтимат у Львові : життя, проблеми та мрії клубу «NXT». *Dreamtame* : веб-сайт. URL: https://dreamtame.com/news/article/28 (дата звернення: 18.02.2026).

2. Історія алтимату в Україні. *Українська федерація літаючих дисків* : веб-сайт. URL: https://ufdf.org/ultimate-history/ (дата звернення: 18.02.2026).

3. Лекційний курс з дисципліни «Сучасні модулі НУШ з методикою викладання» / укл.: Т. В. Кафтанова, Д. Р. Опанчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2024. 58 с.

4. Правила гри в алтимат 2025-2028 : Офіційна версія, чинна з 1 січня 2025 року / підкомітет з правил ВФЛД. URL: https://surl.li/gbexcn (дата звернення: 18.02.2026).

5. Flying Frisbees. *Sports Illustrated.* 1957. Vol. 6, №. 19. P. 22. URL: https://archive.org/details/Sports-Illustrated-1957-05-13/page/n23/mode/2up (дата звернення: 20.02.2026).

6. History of Ultimate. *World Flying Disc Federation* : веб-сайт. URL: https://wfdf.sport/history/history-of-ultimate/ (дата звернення: 19.02.2026).

7. Kennedy P., Morrison F. The History of the Frisbee. *Flat Flip Flies Straight!: True Origins of the Frisbee.* Wormhole Publishers. 2006. URL : https://surl.li/tfagqr (дата звернення: 19.02.2026).

8. Leonardo P., Zagoria A. Ultimate: The First Four Decades. Ultimate History, Inc. 2005. 200 p.